

ka megbontotta a lakosság kifejlődésének természetes folyamát, és máról holnapra egyetlen mozzanattal a város lakosságának harminc százalékát az „illetékesség” lovagjává avatva kicseppentette Kolozsvárt a többi vegyes lakosú kisvárosokat annyira jellemző intimitásából. [...]
(1929. 11.)

MOHOLY-NAGY LÁSZLÓ

A szelet-embertől az egész emberig

(Részlet)

[...]

A szelet-ember

Csak ami a saját élmények egészéből kikristályosodik, csak az lesz az ember igazi építő anyaga. Ezzel szemben a mai nevelés elköveti azt a hibát, hogy elsősorban egyes élmények szerzésére fekteti a fő súlyt.

Ahelyett, hogy saját középpontját tágítaná, mint ahogyan azt a primitív ember léte kényszerűségéből teszi, amikor egy személyben vadász, kézműves, építőmester, orvos, stb., a mai ember – összes többi képességeit kihasználatlanul hagyva – csak egyetlen egy mesterséggel foglalkozik. A tradíció, a tekintély súlya megfélemlíti a mai embert, bizonyos élményterületeken túl nem merészkedik.

Szakember lesz belőle. Nincsenek többé eredeti élményei. Állandó harcban ösztöneivel a külsőleges tudás erőszakot vesz rajta, belső biztonsága eltűnik, nem mer többé saját magának szeme sem lenni. A specialisták, mint egy hatalmas titkos szervezet tagjai, elzárják az utat a sokoldalú egyéni élményekhez, amelyek pedig az egészséges ösztönű ember számára nemcsak lehetőségek, hanem biológiai jóléte miatt egyenesen kívánatosak.

A hivatás megválasztása gyakran külső indokok alapján történik: az ember cukrász lesz vagy asztalos, mert éppen akkor e hivatásokban tanulóihiány mutatkozik; az ember ügyvéd lesz vagy gyáros, mert átveheti; az apja üzletét.

A hangsúly az egyes hivatások éles elkülönítésén, a specializálódáson van; a kereslet uralkodik.

Így lesz az ember lakatos vagy ügyvéd vagy építész stb. (egy zárt szeletben), és még a jobbik eset, ha a hivatás-ember tanulmányai befejeztével még szaktudását tovább bővíteni igyekszik, ha a maga speciális szeletét, amit az életből kivágott a maga számára, a végtelenbe igyekszik tágítani.

E ponton felmondja a szolgálatot egész eddigi pedagógiánk, a számtalan hivatási tanácsadó és pszichotechnikai alkalmassági vizsga dacára. Minden kizárólag a mai termelési rendszer bázisán működik, amely a javak termelésének csak külső alkalmait ismeri.

A hivatás ma minden egyéb, csak nem egy közület céljaival és szükségleteivel való szolidaritás. A tulajdonképpeni élet a „hivatás” mellett folyik, amely gyakran kikényszerített és gyűlölt.

A jövőnek szüksége van az egész emberre

Az ember szeletszerű kiképzése ma nem: kerülhető el. Nem szabad azonban, hogy annyira menjen, hogy mellette az ember elsorvadjon – az oly nagyra tartott szaktudása mellett. A szelet-ember a központi, a közületben organikusan belenőtt emberben kell gyökereznie: erős, nyílt, boldog, mint amilyen gyermekkorában volt. Ezen organikus biztonság nélkül a leggazdagabb szaktudás is (a felnőttek e „kiváltsága”) tisztára mennyiségi gazdagodás, anélkül, hogy általa az ember életintenzitása fokozódna, életének köre tágulna. Csak az érzés tisztaságával és a tudás józanságával egyformán felfegyverzett ember képes magát a speciális hivatásnak mégoly komplikált követelményeibe beledolgozni s az egész életet uralni. Csak ezen az alapon található meg az ember azt az élettervet, amely a közösségen belül a megfelelő helyre állítja. [...]

(1930. 2.)